

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TÜRKÇE A DERSİ

UZUN TEZİ

“BASKI ALTINDAKİ YAŞAMLARIN MÜCADELESİ”

Rehber Öğretmen: Emine GÜLTEKİN

Öğrencinin Adı: Ayça GÜVEN

IB Diploma No: 001129-0091

Sözcük Sayısı: 3401

Araştırma sorusu: Khaled Hosseini'nin "Uçurtma Avcısı" ve Zülfü Livaneli'nin "Serenad" adlı yapıtlarının kurmaca gerçekliğindeki siyasi değişimlerin yapıttaki figürler üzerindeki etkileri nasıl işlenmiştir?

ÖZ:

Uluslararası Bakalorya bitirme tezi olarak Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu incelemede, Khalet Hosseini'nin "Uçurtma Avcısı" ve Zülfü Livaneli'nin "Serenad" adlı yapıtlarında; ülkeye hakim olan yönetimlerin, ülkede yaşayan insanlara yaptıkları baskılar ve bunların figürler üzerindeki etkileri konu olarak seçilmiştir. Yapıtlardaki odak figürlerin yaşamlarından yola çıkılarak ülkeye hakim olan yönetimin insanları ne kadar etkileyebileceği incelenmiştir. Bu yapıtlar, kurnaca gerçekliğin etrafında, geçmişte yaşanmış birçok tarihi olayı; ülkede hakim olan yönetimlerin yine bu ülkede yaşayan insanlar üzerinde ne tür sorunlara yol açtığını, odak figürlerin duygu ve düşünce durumlarıyla anlatmaları nedeniyle incelenmeye değer görülmüştür. Bu çalışma, "Siyasi yapıdaki değişimler", "Siyasi yapıdaki değişimlerin bireyler üzerindeki etkisi" ve "Mücadele" olmak üzere üç ayrı ana bölüm etrafında oluşturulmuştur. Siyasi yapıdaki değişimlerin bireyler üzerindeki etkisi ise "Kimlik Değiştirme", "Zorunlu Göç", "Soykırım" ve "Yeni yaşam algısı oluşturma" olarak dört farklı alt başlık altında işlenmiştir. Bölümlendirmenin bu şekilde yapılmasının sebebi, ilk başta yapıtlarda var olan devlet yönetimlerini okuyucuya tanıtmak, daha sonra bu yönetimlerin toplumları hangi yönlerden etkilediğini incelemek ve bu etkilerden kaynaklı baskı altında kalan insanların bu duruma karşı nasıl bir tepki gösterdiğini okuyucuya sunmaktır. Eserin bu yönde incelenmesi sonucunda ülkeye hakim yönetimlerin yaptığı baskı ve zulümlerin, insanları, kötü şartlar altında yeni bir yaşam algısı oluşturmaları zorunluluğuna ittiği tespit edilmiştir. Baskı altında kalan insanların yaşamlarını kurtarmak ve sevdikleriyle bir arada olmak için bu otoritelere karşı mücadele verdikleri fakat bu mücadelelerin yönetimlerin sahip olduğu üstün güç karşısında genel olarak başarılı olamadıkları sonucuna varılmıştır.

İÇİNDEKİLER:

1. GİRİŞ.....	3
2. Siyasi yapıdaki değişimler.....	6
3. Siyasi yapıdaki değişimlerin bireyler üzerindeki etkisi.....	8
a. Kültürel Kimlik Değişirme.....	8
b. Zorunlu Göç.....	9
c. Soykırım.....	11
d. Yeni yaşam algısı oluşturma.....	12
4. Mücadele.....	14
5. SONUÇ.....	15
6. KAYNAKÇA.....	17

Araştırma sorusu: Khaled Hosseini'nin "Uçurtma Avcısı" ve Zülfü Livaneli'nin "Serenad" adlı yapıtlarının kurmaca gerçekliğindeki siyasi değişimlerin yapıttaki figürler üzerindeki etkileri nasıl işlenmiştir?

1.Giriş:

Zülfü Livaneli'nin "Serenad" adlı yapıtında en genel ifade ile Maya adlı figürün Profesör Maximilian Wagner figürü ile karşılaşması ve geçmişte yaşadıkları olayların bu tanışma sonrasında gündeme gelmesi, geri dönüş tekniği kullanılarak okuyucuya aktarılmıştır. Her iki figürün de yaşamında ülke yönetiminde hakim olan devletlerin çıkarları; din, ırk, kültür gibi özelliklerden kaynaklanan farkları önemli yer tutmuştur.

Khaled Hosseini'nin "Uçurtma Avcısı" adlı yapıtında ise Peştun ve zengin bir Afgan ailenin çocuğu olan Emir figürü ile evinde hizmetli olarak çalışan ve Afganistan'da ikinci sınıf muamelesi gören Hazara'lardan biri olan Hasan figürünün hikayesi anlatılmaktadır. Söz konusu yapıtta Afganistan uzamındaki mezhep, ırk ve bireysel çatışmalar konu alınmıştır. Bu uzam seçilirken de yazıldığı dönem itibariyle yapıt figürlerinin çocuklukları zamanında ülkede Sovyet Rusya hakimiyeti, yetişkinlik dönemlerinde ise Hazara ırkı karşıtı Taliban yönetiminin hakim olduğu gözlenmektedir.

Yapıtlarda geçen Struma Faciası, Mavi Alay ve Yahudi soykırımı gibi tarihi olaylar ve yönetime hakim olan devletlerin insanlara din ve ırk gibi özellikleri nedeniyle çeşitli yaptırımlarda bulunması, okuyucuya bu zorlukları yaşayan figürlerin gözünden aktarılmıştır.

Uçurtma Avcısı yapıtında odak figür olan Emir'in dilinden, Taliban yönetimi tarafından Hazara ırkındaki insanların katledilmesi ve toplumda öncelikli sayılan Peştun ırkına mensup insanların bile baskı altında tutulmasına değinilmiştir. "*...Birkaç hafta sonra, Taliban uçurtma yarışlarını yasakladı. İki yıl sonra, da Mezar-ı-Şerif'teki Hazaraları katletti.*" (Hosseini, 2010:254) Alıntıda da görüldü üzere hem Hazaralar hem de Peştunlar, Taliban yönetiminin baskısı altında kalmıştır. Aynı zamanda Afgan ırkını hedef alan ve

“Şovari” olarak bilinen Sovyet-Afgan savaşı da yapıtta gözler önüne serilmektedir. Sovyet Rusya’nın Afgan ırkı üzerinde kurmak istediği baskı ve bu ülkedeki güce sahip olma isteği Emir ve babasını diğer gücü yeten Afgan vatandaşları gibi ülkeden ayrılmak zorunda bırakmıştır. Bu baskı doğrultusunda birçok Afgan öldürülmüş ve birçok kişinin yaşam şartları kısıtlandırılmıştır. Yapıtta Emir figürünün Sovyet Rusya’nın baskısı altında Kabil’den ayrılırken yaşadıklarını yaşamının ilerleyen dönemlerinde unutmadığını belirtmiştir.

“...Asker, genç hanımla kamyonun arka tarafında yarım saat baş başa kalmak istiyordu. Genç kadın atkıyı yüzüne çekti. Ağlamaya başladı. Kocasının kucağındaki bebek de öyle.(...) onun da bir annesi, belki bir kız kardeşi yok muydu; (...) ‘Bunun karşılığında geçmemize izin verecek.’ (...) Ama bizlerin bir şey demesine ya da yapmasına kalmadan, Kemal’in babası namluyu ağzına sokuverdi. O patlamanın yankısını asla unutamayacağım. Ne çıkan ışığı, ne de kırmızı püskürmeyi.” (Hosseini, 2010: 137-148)

alıntısında da küçük yaşta yaşadığı bu olayın üzerinde büyük bir olumsuz etki bıraktığı yapıt boyunca görülmektedir.

Serenad yapıtında ise yaşanan Struma faciası, Yahudilere yapılan zulüm ve Mavi Alay olayları odak figür olan Maya’nın ağzından; Profesör Maximilian ve Maya’nın anneannesinin anıları doğrultusunda yine birinci tekil kişi anlatımıyla okuyucuya aktarılmıştır. Profesör, Nazi Almanya’sında Yahudi bir kıza aşık olduğundan Yahudi-Alman çatışmasından en çok etkilenenlerden biri olmuştur. Sevdiği kadın ve karısı olan Nadia’nın saf Alman biriyle evli olması ve Yahudi dinine mensup olması nedeniyle toplama kampında olması gerekmektedir. Fakat Nadia ve Maximilian bu durumdan kaçarak Paris’te yeni bir hayat kurmak istemektedir. Nadia’nın bu durumdan kaçamaması ve Alman devleti tarafından alıkoyulması her iki figürün de ülkelerinden ve birbirlerinden ayrı kalmalarına yol açmıştır. Ayrıca, Nadia Almanlar tarafından zulme terk edilmiş ve Rus devletinin bir füzesiyle Maximilian’a kavuşmadan denizde kötü şartlar altında can vermiştir.

“ ... Tam kolundan çekerek Maximilian'ı oturttuğu sırada, müthiş bir patlamayla Struma gemisi havaya uçtu. Korkunç bir gürültünün ardından, bir anda dünya sessizliğe gömüldü. Gökyüzü insan gövdeleriyle, tahta parçalarıyla doldu ve gemi büyük bir süratle battı.(...) Yıllar sonra Frankfurt Savcılığı'nın görevlendirdiği bir Alman araştırmacı, gerçeği ortaya çıkardı. SC 213 numaralı Sovyet denizatlısı torpillemişti Struma'ya. Çünkü Stalin'in Karadeniz'deki her kimliği belirsiz gemiyi batırma talimatı varmış.” (Livaneli, 2011: 323-325)

Yapıtta geçen diğer baskılar ise Mavi Alay ve Kırım Türkleri olayında görülmektedir. Bu olaylar Maya'nın anneannesi ve babaannesinin başına gelmiş olup Maya'nın ağabeyi ve babaannesi tarafından ona aktarılmıştır. Mavi Alay, Kırım'da yaşayan Türklere Stalin tarafından zulüm edilmesini, bundan kaçmak isteyenlerin ülkelerinden ayrılmalarını ve daha sonra Sovyet Rusya tarafından katledilmelerini içeren tarihi bir olaydır.

Bir diğer olay ise Maya'nın babaannesinin başından geçmiştir. Babaannesi ve ailesi Ermeni oldukları için ülkeden göç etmek zorunda kalmışlardır. Fakat büyükannesi ve büyükbabası Maya'nın babaannesini ve kardeşlerini Türklere emanet ederek onların zulümden uzak olmalarını ve acı çekmemelerini sağlamak istemişlerdir. Bu durum ailenin dağılmasına, babaannesinin Ermeni kimliğini değiştirmesine ve kardeşlerinden ayrılarak ailesinin öldürülmesine sebep olmuştur.

Yapıtların geneline bakıldığında farklı devlet rejimlerinin birçok ırk ve dindeki insanlar üstünde baskı kurduğu ve geçmişte yaşanan birçok olaya neden olması odak figürlerin duygu ve düşünceleri kapsamında işlenmiştir. Bu nedenle tezde devlet otoriteleri “Siyasi Yapıdaki Değişimler” başlığı altında okuyucuya sunulacaktır. Bu otoritelerin insanlar üzerindeki baskıları ve etkileri “Siyasi Yapıdaki Değişimlerin Bireyler Üzerindeki Etkisi” ana başlığı altında “Kültürel Kimlik Değiştirme”, “Zorunlu Göç”, “Soykırım” ve “Yeni Yaşam Algısı Oluşturma” alt başlıkları oluşturularak anlatılacaktır. Kültürel kimlik değiştirme olgusu

otobiyografi ve örneklendirme teknikleriyle; zorunlu göç olgusu örneklendirme, geriye dönüş ve leitmotive teknikleriyle; soykırım olgusu özetleme ve öyküleme teknikleriyle; yeni yaşam algısı oluşturma olgusu ise diyalog ve geriye dönüş anlatım teknikleriyle incelenecektir. “Mücadele” başlığı altında ise diyalog tekniğiyle ile baskılardan etkilenen insanların devletlerine karşı verdiği mücadele sunulacaktır.

2. SİYASİ YAPIDAKİ DEĞİŞİMLER:

Her iki yapıtta da farklı devletler ve yönetim biçimleri görülmektedir. Örneğin, Serenad yapıtında Nazi iktidarı, Rus ve Türk devletleri; Uçurtma Avcısı yapıtında ise Afgan, Sovyet Rusya devletleri ve Taliban yönetimi anlatılmaktadır.

Serenad yapıtının genelinde ağır basan devlet otoritesi Nazi yönetimidir ve Yahudi dinine mensup insanlara yaptığı baskıyla öne çıkmaktadır. Yapıtta anlatılan döneme hakim olan Hitler yönetimi ve halka olan olumsuz etkileri yapıtta;

“...Hitler’in seçmenlerin yarısını kazandığı, bir olgu olarak karşımızdaydı. Her türlü telkin ve demagoji aracılığıyla, rüşvetle, yozlaştırmayla, geleneksel her türlü değer ölçüsünü ayaklar altına alıp çiğneyerek, tahrip ederek ve yeni birtakım değerler ortaya atarak halkı iğfal ettiler. (Livaneli, 2011: 217)

alıntısındaki gibi aktarılmış ve odak figürlerin bu devlet yönetimiyle ilgili duygu ve düşünceleri bu anlatıya uygun şekillenmiştir. Alıntıda da görüldüğü gibi, özetleme tekniği kullanılarak; Nazi rejiminin yaşanılan döneme etkileri, insanlara yaptığı baskı ve yaptırımlar kısa bir bilgi haline getirilerek yapıtta yaşanan olayların kaynağı aydınlatılmış ve dönemin yapısı okuyucuya sunulmuştur.

Serenad yapıtında geçen bir diğer devlet otoritesi ise Türk devletidir. Yapıtla anlatılan birden farklı olayın ortak noktası Türk devletinde kesişmektedir. Örneğin *“..Türk hükümeti, yolcuların asıl amacının Filistin’e gitmek değil, İstanbul’da inmek olduğuna inanıyordu. (Livaneli, 2011: 315)* alıntısında olduğu gibi hem Alman-Yahudi çatışmasında ve sözde

Ermeni Soykırımında hem de Mavi Alay olayında Türk hükümetinin verdiği kararlar ve olaylar karşısındaki tutumu okuyucuya aktarılmıştır. Olayların geneline bakıldığında kurmaca gerçeklikteki Türk hükümetinin kararları insanlar üzerindeki baskının azalmasına yardım etmemekle birlikte hayat koşullarının daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Türk hükümetinin bu koşullarda izlediği tutumlar anlatılırken, birçok olayda adının geçmesi nedeniyle, daha çok örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Rus yönetimi her iki yapıtta da anlatılmaktadır. Bu yönetim, Serenad yapıtında “Struma” adlı gemiyi, kendi karasularında olması gerekçesi ile bir füze ile patlamasında ve içindeki Yahudilerin bu nedenle hayatını kaybetmesinde görülmektedir. Uçurtma Avcısı yapıtında ise Rus yönetimi insanların baskı altında kalmalarının ana nedenlerinden biridir. Yönetime hakim olan Sovyet Rusya, Afganistan’ı işgal ederek Afgan halkına zulüm eden ve insanları baskısı altına alan bir devlet olarak anlatılmaktadır.

“...Ne kaldırımda devriye gezen, asık yüzlü Rus askerleri ne kentimin sokaklarını arşınlayan, tehditkar parmakları andıran taretlerini sağa sola döndüren tanklar ne yıkıntılar ne sıkıyönetimler ne de Pazar yerlerinde cirit atan, Rus ordusuna ait personel araçları.” (Hosseini, 2010: 135)

Verilen bu alıntıda da görüldüğü gibi Rus yönetimi Afgan topraklarını işgal etmiş olup Afganistan’da sıkıyönetim ilan etmiştir. Öncesinde ise Necibullah Hükümeti daha sonra bütün ülkeyi baskı ve otoriter yapısı altına alan Taliban yönetimi anlatılmaktadır. *“..Bu kez de Afgan Mücahitlerle, Sovyet kuklası Necibullah Hükümeti savaşıyordu. Afgan sığınmacılar akın akın Pakistan’a akmaya başladı.”* (Hosseini, 2010: 219) Bu alıntıda görüldüğü üzere bu hükümetin Ruslarla iş birliği yapması, yaşamını dini temellere dayandıran Afganistan’daki huzurun ve yaşayışın bozulmasına neden olmuştur. Rus ve Necibullah yönetimleri yapıtta geriye dönüş tekniği kullanılarak anlatılmıştır. Bu yönetimin hakim olduğu dönemde küçük yaşlarında olan Emir, bu yönetimleri ve onların ülkede yaşattıklarını hep hatırlamış ve

okuyucuya otuzlu yaşlarındayken aktardığı anılar olarak anlatmıştır. Yapıtta Taliban yönetimi ise “...Sohbet kaçınılmaz olarak Taliban’a geldi. Sordum: ‘Duyduğum kadar kötü mü?’ ‘Hayır, daha da kötü. Çok daha kötü,’ dedi. ‘İnsan olmana izin vermiyorlar.’ Sağ şakağından başlayıp gür kaşlarına doğru uzanan, eğri yara izini gösterdi.”(Hosseini, 2010: 237) alıntısıyla Afgan halkı üzerinde baskı kurduğu, Hazara etnik kökeninden gelen insanları katlettiği ve Afgan halkı üzerinde diktaya dayalı bir yönetim kurduğu pekiştirilerek anlatılmıştır. Bu yönetim tarzı yapıtta Rahim Han adlı figürün ağzından diyalog tekniği kullanılarak sunulmuştur.

3.SİYASİ YAPIDAKİ DEĞİŞİMLERİN BİREYLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:

Yapıtlardan yansıyan devlet otoritelerinin insanlar üzerinde kurmuş olduğu baskı oldukça olumsuz etkiler yapmış olup genellikle insanların yaşam şartlarını ve tarzlarını değiştirmeleriyle sonuçlanmıştır. Bu etkiler; kültürel kimlik değiştirme, zorunlu göç, soykırım ve yeni yaşam algısı oluşturma alt başlıkları ile incelenmiştir.

a. Kültürel Kimlik Değiştirme:

Uçurtma Avcısı yapıtında kültürel kimlik değiştirme etkisi Emir ve babasının Sovyet Rusya’nın baskısından kurtularak Amerika’ya taşınmasıyla görülmektedir. Her iki figür de kendi kültürel uzamından koparak Amerikan kültüründe yaşamak zorunda kalmışlardır. Figürlerin farklı bir kültürel çerçevede yaşamaları, o kültüre ait insanlarla iletişim içinde olmaları ve tekrar Afganistan’a dönememeleri bir süre sonra Amerikan kültürüne adapte olmalarını sağlayarak kendi kültürlerinden uzaklaşmalarına neden olmuştur. Yapıtta kültürel kimlik değiştirme konusu otobiyografi anlatım tekniğiyle okuyucuya aktarılmıştır. Bu durum Emir figürünün ağzından yani birinci tekil kişi anlatım biçimiyle anlatılmış, Afgan kültüründen Amerikan kültürüne geçişin figürlerin duygu ve düşünce durumuna yaptığı etkiler yine Emir figürünün bakış açısı tarafından aktarılmıştır. Bu etkileri insan ilişkilerinde,

günlük alışkanlıklarda, alınan eğitimde görmek mümkündür. Amerika’da eğitim gören Emir, bir Amerikalı gibi davranmakta ve onlar gibi yaşamaktadır.

Serenad yapıtındaki kültürel kimlik değiştirme izleği ise ilk olarak Maximilian Wagner ve kaybettiği eşi Nadia figürleri üzerinde görülmektedir. İki figürün farklı dini inanca sahip olmasına rağmen evli olmaları, hayatlarının Nazi rejiminin baskısı altında kalmasına yol açmıştır. Nadia figürü Yahudi dinine mensup olmasına rağmen gizliliği sürdürebilmek için kültürel özelliklerini yansıtamamasına yol açmıştır. Bu baskı daha sonrasında çiftin tahmin ettiği gibi ayrılımlarına, Maximilian figürünün kendi kültüründen koparak İstanbul uzamına gelmesine ve Türk kültürünün etkisi altında yaşamasına neden olmuştur. Yapıtta geçen bir diğer örnek ise Maya figürünün anneannesi ve babaannesinin başına gelen olaylardır. Bu figürlerin kimlik değiştirmeleri yapıtta “..Belki de anneanneme çok yakın olsam, o da babaannem gibi başına gelenleri anlatırdı. Ama iki kadın da kimliklerini gizlemişler, başka kimlikler altında yaşamışlardı.” (Livaneli, 2011: 182) şeklinde aktarılmıştır. Her iki figür de karşılaştıkları zulüm nedeniyle kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmiş ve farklı kültürel kimliklere bürünerek baskı kuran devletler tarafından asıl benliklerinden uzaklaştırılmışlardır. Yapıtta sözü edilen bu olaylar; mekan, yer, kişi ve zaman çerçevesinde öyküleme anlatım biçimi kullanılarak okuyucuya aktarılmıştır.

b. Zorunlu Göç:

Yapıtlarda geçen, baskı karşısında oluşan bir diğer etki ise ayrımcılıktan kaynaklanan zorunlu göçtür. Devlet otoriteleri tarafından insanlara ırk ve din farklılıkları nedeniyle baskı yapılması, insanları yurtlarından vazgeçmeleri ve farklı uzamlara göçerek yeni hayatlar kurlmaları zorunluluğunda bırakmıştır.

Uçurtma Avcısı yapıtında bu durum Emir ve Hasan figürleri başta olmak üzere birçok Afgan ve Hazara insanında görülmektedir. Yapıtta anlatılan Afgan insanların Sovyet Rusya

otoritesinden kaçmak için yurtlarını terk etmekten başka çareleri kalmamıştır. Bu konu Emir figürünün babasıyla Afganistan'dan Amerika'ya göç etme sırasında yaşadıklarıyla ve halkın geri kalanının yurtlarını terk etme biçimleri sunularak, örneklendirme ve geriye dönüş tekniği kullanılarak dile getirilmiştir.

“..insanları Şovari işgalindeki Kabil'den, görece güvenli Pakistan'a kaçırmak, dönemin en kârlı mesleklerinden biri olup çıkmıştı. Bizi Celalabat'a götürüyordu; Kabil'in 170 kilometre güneydoğusundaki bu kentte, erkek kardeşi Toor içi yine sığınmacılarla dolu, daha büyük kamyonuyla bizi bekliyordu; iki grubu da Hayber Geçidi'nden Peşaver'e geçirecekti.” (Hosseini, 2010: 132) ve *“...Arkadaşlarımın, akrabalarımın çoğu artık ya ölmüştür ya da ülkeden kaçıp Pakistan'a, İran'a sığınmıştır.”* (Hossen, 242)

gibi alıntılarda Emir figürünün çocukluk anılarına geri dönüş yapması ve göç kavramının insanların kaçış çözümü olması sorunsalı görülmektedir.

Serenad yapıtında ise bu olgu Nadia figüründe, Maya figürünün anneannesi ve babaannesinde incelenebilmektedir. Nadia Yahudi inancına ve ırkına sahip olması nedeniyle Nazi otoritesi tarafından Almanya'dan göç ettirilmeye zorlanmıştır. Nadia Almanya uzamından “Struma” adlı bir gemi ile birlikte yola çıkmış olup Karadeniz açıklarında bu gemi içinde uzun bir süre bekletilmiş ve daha sonra yine bu gemide can vermiştir. Yapıtta bu durum okuyucuya leitmotive tekniği kullanılarak aktarılmıştır. Maximilian figürünün konuşmalarında ve Maya figürünün yaptığı araştırmalarda rastlanan ama okuyucuya gerçek anlamı yapıtın genelinde açıklanmayan bu ismin, yapıtın sonlarına doğru Nadia figürün hem göçüne hem de ölümüne neden olduğu belirtilmektedir. Yapıtta, bu nedenle, birçok kez “Struma” gemisinin adı geçmektedir.

“..Struma'yı gören yolcular dehşete düştüler.(...) Herkes balık istifi gibi gemiye doluştu. Güverte bütün yolcuları almadığı için insanlar aşağıda, havasız bölümlerde bekliyor, günde on beş dakika güverteye çıkıp hava alabiliyordu. Doğru dürüst yiyecek de yoktu.

Gemi Köstence'den ayrıldıktan sonra motoru arıza yapmaya başladı ve İstanbul Boğazi'na yaklaşınca motor çatladı. Yardım çağrısı üzerine bir Türk kurtarma gemisi, Struma'yı çekerek Sarayburnu'na getirdi.” (Livaneli, 2011: 314),

“..Cani, Sir Harold Mac Michael, İngiliz Hükümeti'nin Filistin Yüksek Komiseri, Struma gemisindeki 800 göçmenin boğularak ölmesine sebebiyet vermek suçundan dolayı ARANIYOR!” (Livaneli, 2011: 352)

Bu alıntılarda görüldüğü üzere Struma gemisi vasıtası ile gerçekleştirilen zorunlu göç ve sonucu hem Maya'nın araştırdığı tarihi belgelerde hem de Maximilian'ın hikayesinde okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Zorunlu göç yaşamak zorunda kalan diğer figürler ise Maya'nın anneanesi ve babaannesidir. “...Kalan dört bin kişi ölenlerin çığlıklarını dinlediler. Sonra vagonlara dolduruldu hepsi. Vagonların kapılarına tahtalar çakıldı, tren yola çıktı.” (Livaneli, 2011: 150) ve “...Çünkü onlar bir Ermeni ailesiydi ve bütün Ermeniler zorunlu sürgüne yollanıyordu.” (Livaneli, 2011: 92) şeklindeki alıntılarda da insanların farklı kimlik özelliklerinden dolayı uzam değiştirmek zorunda oldukları geri dönüş tekniği ile okuyucuya aktarılmıştır.

c.Soykırım:

Soykırım etkisi incelenen yapıtlardan daha çok Serenad yapıtında görülmekle birlikte Uçurtma Avcısı yapıtında bu olgu dinsel farklılıklar nedeniyle devlet otoritesinin baskı yapması şeklinde görülmektedir. Döneme hakim olan Taliban yönetimi ülkede sıkıyönetim ilan etmesinin yanı sıra Hazara etnik kökeninden gelen insanların da ülkede yaşamalarına olanak vermemiştir. “...Birkaç hafta sonra, Taliban uçurtma yarışlarını yasakladı. İki yıl sonra, 1998'de Mezar-ı-Şerif'teki Hazaraları katletti.” (Hosseinin, 254) Bu alıntıda da görüldüğü gibi Hazaralar ve Taliban yönetiminin çatışması ve Hazara kenti olan Mezar-ı-

Şerif tekilerin katledilerek bir soykırım gerçekleştirilmesi özetleme tekniği kullanılarak iki cümle ile okuyucuya anlatılmıştır.

Serenad yapıtında ise bu etki daha çok Maya'nın aile büyüklerinde görülmektedir. Maya'nın anneanesi ile Kırım Türklerinin soykırımına değinilmiştir. Bu olayla yapıttaki soykırım olgusu örneklendirilmiş olup tarihi önem kazanan bu olayda devlet otoritelerinin ve soykırım olgusunun gerçekliği ve insanlara yaşattıkları gözler önüne serilmiştir. *“..Geri kalanlar ise, sınırdaki Rus askerleri tarafından hemen oracıkta vuruldular. Mavi Alay'dan ve ailelerinden hiç kimse kalmadı geride.”* (Livaneli, 2011: 151) alıntısındaki gibi anneanesi gibi Kırım Türkü olan insanlar ise Ruslar tarafından katledilmişlerdir. Yapıtta bu olgu, anneanne figürünün başından geçen olayları baz alarak örneklendirme yöntemi ile okuyucuya aktarılmıştır. Aynı zamanda anneanne figürünün başından geçen bu olaylar öyküleme yöntemine de bir örnek teşkil etmektedir.

d.Yeni Yaşam Algısı Oluşturma:

İki yapıtta da baskı altında kalan insanların ülkelerinde hakim olan otoritelerden kaçmak için kendi hayat tarzlarını terk ederek farklı bir yaşam şekli oluşturmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu durum figürlerde farklı kültürleri özümseme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Uçurtma Avcısı yapıtında bu durum daha çok Afganistan'dan ayrılarak Amerika uzamına yerleşen ve orada yeni bir yaşam kurmak zorunda kalan Emir ve babası üzerinden okura aktarılmaktadır. Yaşadıkları ülke üzerinde etkili olan Sovyet Rusya hakimiyeti Afgan vatandaşlarının yaşamlarına sınırlar getirmekle birlikte onlara birçok şiddet uygulamıştır. Bu durum Afgan vatandaşlarının soylu ve zengin olmalarının bile kendi ülkelerinde barınamamasına yol açmış Emir ve babasının da ülkedeki devlet baskısından kaçarak Amerika'ya yerleşmelerine yol açmıştır. Ülkedeki devlet baskısından etkilenecek yaşam tarzını ve uzamını değiştiren bir diğer figür ise Hasan'dır. Hasan hem Hazara olup alt sınıf bir

tabakaya ait olması hem de ekonomik yetersizliği nedeniyle üst tabaka insanlar tarafından kabul edilememiştir. Bu nedenle ırkçı bir düşünce sistemine sahip olup Hazaraları kabullenmeyen, onların Afganistan uzamı içerisinde barınmalarına karşı çıkan ve Rusya yanlısı Assef adlı figür tarafından tecavüze uğramıştır. Bu olay çerçevesinde yaşanan ve Emir'in de etkili olduğu olaylar nedeniyle Hasan yaşadığı evi terk etmek zorunda kalmıştır. Yani, toplumda Sovyet Rusya yönetiminin yarattığı bir grup insandan biri olan Assef adlı figür Hasan'ı yeni bir yaşam algısı oluşturmak zorunda bırakmıştır.

“Afganistan, Peştunların yurdudur. Hep öyle oldu, daima da öyle olacak. Biz gerçek Afganlarız; saf Afganlar; şu yassı burunlular değil. Onun halkı vatanımızı kirletiyor. Kanımızı kirletiyor.” (Hosseini, 2010: 48) sözleriyle Hasan ve halkının öteki görülerek vatanlarından uzaklaşmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Bu olgunun, Emir'in çocukluğunda Assef ile yaptığı konuşmayla okuyucuya aktarılması, geriye dönüş ve diyalog tekniği içermektedir.

Serenad adlı yapıtta ise bu olgu daha çok Maximilian ve Nadia üzerinde görülmektedir. Ülkede hakim olan Hitler yönetimi Nadia'nın bir Yahudi olarak Alman Maximilian ile birlikte bir hayat kurmalarına izin vermemiştir. Hitler'in izlediği Yahudi düşmanlığı Nadia ve Maximilian'ın Almanya'dan ayrılarak kendilerine yeni bir yaşam kurmalarını zorunlu kılmıştır. *“ ... Sınırda Gestapo gelip Frau Wagner'i trenden indirdi.(...) Nadia hayattaydı, Dachau kampındaydı, bebeğini kaybetmişti, Von Papen'in müdahalesiyle kamptan çıkarılmış ve vaftiz belgesi verilerek memleketi olan Romanya'ya yollanmıştı.”* (Livaneli, 2011: 292-307) alıntısında Maximilian ve çalışan arasındaki diyalogda görüldüğü üzere Nadia'nın bir Yahudi ırkına mensup olması ve bir Alman ile evlilik yapması Maximilian'la yollarının ayrılmasına ve Nadia'nın benimsediği yaşam tarzından koparılarak toplama kampına gönderilmesine neden olmuştur. Ayrıca, Nadia hem bebeğini hem de eşini kaybetmiş, Maximilian'ın bütün çabalarına rağmen, Almanya veya Türkiye'ye gidememiş

hatta bu durumun tam tersine Romanya’da yalnız bir hayat kurma zorunluluğu altında bırakılmıştır.

4.MÜCADELE:

Yapıtlarda insanlara kurdukları otoriteler yoluyla baskı ve zulüm yapan devlet yönetimlerinin yanı sıra bu baskılar karşısında hayatlarına devam etmek ve bu otoritelerden kurtulmak için mücadele eden insanlar da görülmektedir.

Uçurtma Avcısı yapıtında mücadele olgusu Hasan’ın ailesini korumaya çalışmasında görülmektedir.

“... Ona bütün Hazaralar gibi yalancı ve hırsız olduğunu söylemişler; ailesiyle birlikte günbatımına kadar def olup gitmesini emretmişler. Hasan karşı çıkmış. (...) Hasan direnmiş. Onlar da onu alıp sokağa çıkartmışlar... diz çökmesini emretmişler... ve ensesinden kurşunlamışlar.” (Hosseini, 2010: 260-261)

Alıntıda görüldüğü üzere Hasan her ne kadar ailesini korumaya çalışıp onlara zarar gelmemesi için elinden geleni yapmaya özen gösterse de devlet yönetimi Hasan’ın direnişini Hazara etnik kökeninden gelmesi nedeniyle sertçe püskürtmüştür. Devlet yönetiminin bütün gücü elinde toplaması nedeniyle Hazara halkı hiçbir zaman bu otoriteye karşı mücadelesinde başarılı olmamıştır. Bu durum yapıtta diyalog tekniği kullanılarak anlatılmıştır. Emir ve Rahim Han arasındaki diyalog ile Hasan’ın başından geçen olaylar okuyucuya aktarılmıştır.

Serenad yapıtında ise bu olgu yine Maximilian üzerinden anlatılmaktadır. Almanya’da Hitler’in oluşturduğu Yahudi düşmanlığı nedeniyle Nadia’dan ayrılmak zorunda kalan Maximilian tekrar ona kavuşmak için ve onunla birlikte hiçbir baskı altında kalmadan mutlu bir hayata sahip olmak için var olan bütün gücüyle zorlu yaşam koşulları ile mücadele içine girmiştir. *“ Ama başka bir şehre taşınmanızı ve Nadia’nın Yahudi olduğunu elden geldiğince saklamanızı istiyorum. Frau Wagner olarak kimse ondan şüphelenmez. Bu öneri hemen kabul edildi.”* (Livaneli, 2011: 282) alıntısında verildiği üzere Nadia ve Maximilian birlikte

herhangi bir baskı olmaksızın yaşayabilmek için kimliklerini ve yaşadıkları uzamı bile değiştirmeyi göze almışlardır. Ayrıca, Maximilian eşi Nadia'dan ayrıldıktan sonra da daha önceki mücadelelerindeki başarısızlığa ve farklı uzamlarda bulunmalarına rağmen Nadia'yı kurtarmak için elinden geleni yapmaya çalışmıştır.

“ Ben bir Katolik Alman 'ım peder. Karım Yahudi ve şu sıralarda doğurmak üzere. Ama hangi koşullar altında yaşadığını, hatta yaşayıp yaşamadığını bile bilmiyorum. Tanrı adına, İsa adına, Meryem Ana adına... insan kardeşliği adına yalvarırım bana yardım edin. Aklımı kaçırmak üzereyim.” (Livaneli, 2011: 299)

Bu alıntıda da olduğu gibi Maximilian elinden gelenin fazlasını yaparak eşinin nerede olduğu öğrenmeye ve onun Nazi yönetiminden kurtulması için birçok kişiyle görüşmüş ve yapabileceklerinin neler olduğu öğrenmeye çalışmıştır. Burada Maximilian'ın eşine kavuşmak adına bir Yahudi'nin kabul etmesi olasılığının düşük olduğu “*vaftiz belgesini*” alarak ve kendi ülkesinin hükümetine karşı mücadele ederek birtakım yollar denediği görülmektedir. Fakat Nadia'nın içinde bulunduğu Struma gemisinin yine bir devlet otoritesi olan Rusya tarafından patlatılmasıyla Maximilian mücadelesinin sonunda başarısız olmuştur. Bu durum öyküleme tekniği kullanılarak Nadia ve Maximilian'ın aşk hikayesi çerçevesinde oluşan olay örgüsüyle, sevdiğine kavuşmaya çalışan bir adamın devlet otoritelerine karşı verdiği mücadele şeklinde okuyucuya anlatılmıştır.

5.SONUC:

Siyasi değişimlerin toplumlar üzerinde kurduğu otorite ve bu doğrultuda insanlara yapılan zulüm ve baskı “Uçurtma Avcısı” ve “Serenad” adlı yapıtlarda anlatılan Mavi Alay olayı, Hitler'in Yahudi düşmanlığı ve Struma gemi faciası gibi olaylar çerçevesinde oluşturulan kurmacalar ile okuyucuya aktarılmıştır. “Serenad” adlı yapıtta devlet yönetimlerinin zulmü altında kalan insanların yaşamlarında oluşan olumsuzluklar ve mücadeleleri daha çok birbirine kavuşamayan ve farklı ırka sahip olup Yahudi-Alman

çatışması arasında kalan bir çiftin yaşadıkları ile anlatılırken “Uçurtma Avcısı” adlı yapıtta bu konu, yaşadığı ülkede hakim olan yönetimin insanlara yaptığı baskı ve zulümleri nedeniyle ülkesinden ve sevdiği insanlardan ayrılmak zorunda kalmış odak figürün çocukluğunda ve geri kalan yaşamında başından geçen olaylar ile okuyucuya sunulmuştur. Görüldüğü gibi Serenad’da baskı bireylerin aşk, bağlılık, mutluluk gibi duyguları yaşamalarını engellerken; Uçurtma Avcısı adlı yapıtta sözü edilen baskı bireyin aile ve aidiyet yaşantısını engellemeye yol açmıştır. Ayrıca Serenad adlı yapıtta siyasi değişimlerin etkisi farklı farklı olaylar ve etnik kökenler vasıtası ile anlatılırken Uçurtma Avcısı adlı yapıtta bu durum daha kısıtlı bir çerçeve ile okura aktarılmıştır.

Devlet yönetimlerinin yaptığı baskılar nedeniyle insanların kendi ülkelerinden vazgeçerek zorunlu göçe tabi tutulduğu, kurdukları yaşamları terk ederek başka kültürlerin etkisinde yaşama zorunluluğu, kendilerine yeni bir yaşam algısı oluşturmaları gerektiği sonucuna varılmıştır. Fakat bu baskı ve zulme rağmen insanların hayatlarını kurtarabilmek ve rahat bir hayat sürebilmek için bu devlet yönetimlerine karşı mücadele ettiği fakat bu mücadelelerin bütün yetki ve güçleri ellerinde tutan devlet otoritelerine karşı gelmekte başarısız ve yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili yeni çalışmalar ise, yukarıda saptanan toplumsal sorunlar ve eksiklikler doğrultusunda, romanlar üzerinden yapılacak yeni okumalar ve toplumsal eleştirilerle sağlanabilir.

KAYNAKÇA:

Livaneli, Zülfü. Serenad-. İstanbul: Doğan Kitap, 2011.

Hosseini, Khaled. Uçurtma Avcısı-. İstanbul: Everest Yayınları, 2010.